

Останніми роками відношення світового експорту зерна до його виробництва стабільно перевищує 12%, що говорить про досить сильну замученість більшості країн в міжнародну торгівлю цією продукцією. Разом із тим, скорочення обсягів цієї торгівлі не відбувається, незважаючи на тривале різке зростання цін на продовольство – за період з січня по жовтень 2013 р. їх рівень склав 239% у порівнянні з періодом 2002–2004 рр.

На розвиток міжнародного ринку зерна здійснює вплив подальше зростання світового населення, передусім в країнах-імпортерах. При цьому зростає роль пшениці як відносно нової продовольчої культури в ряді країн, що розвиваються. Спостерігається зростання споживання пшениці в країнах, де традиційною культурою є рис (передусім в Китаї і країнах Південно-Східній Азії) у зв'язку із зростанням доходів і поліпшенням раціону харчування місцевого населення, а також зростаючим припливом іноземних туристів з розвинених країн, що звикли до споживання хлібо-булочних виробів.

Іншими, окрім пшениці, культурами, постачання яких на світовий ринок здійснюються в значних обсягах, є кукурудза, ячмінь, рис, а також сорго, овес, жито та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Аналіз світового ринку зернових та олійних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agropartner.info/list/ru/news/0/1754.html>*
2. *Лихман И. В. Мировой рынок зерна и пути его стабилизации / И. В. Лихман // Мир Агробизнеса. – 2012. – № 1. – с. 27–31*
3. *Отчет Международного совета по зерну // Обзор рынка зерновых [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.igc.int>.*

ІРИНА МАРТЮК

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач, Скавронська І. В.

КОНКУРЕНТНІ ПОЗИЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ УМОВАХ

Актуальність теми. Металургійна галузь є основною ланкою важкої промисловості та однією з важливих частин всього народного господарства країни. Чорна металургія впливає на розвиток усіх без виключення галузей народного господарства України є базою їх формування та виступає важливою експортоутворюючою галуззю, що значною мірою характеризує та визначає експортний потенціал нашої країни. Підприємства металургійної галузі є матеріальною основою економіки України, а тому важливим завданням сьогодення є забезпечення їх конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Аналіз стану металургійного комплексу здійснено у працях вітчизняних вчених таких як: А. К. Голубченко, С. Г. Грищенко, Д. О. Деркача, А. А. Іванова, В. Л. Мазур, В. М. Поліщук та зарубіжних вчених – таких як Д. Амелінг, П. Баклі, П. Н. Мартенс та інші. Але питання сучасного стану та тенденцій розвитку потребують подальшого дослідження з урахуванням динаміки розвитку економіки загалом та металургійного комплексу зокрема.

Метою роботи є виявлення та оцінка конкурентних переваг і позицій підприємств металургійної галузі України.

Головними завданнями є:

- проаналізувати стан вітчизняної металургійної галузі і діяльність її найпотужніших підприємств;
- визначити головні проблеми розвитку підприємств металургійної галузі;
- окреслити конкурентні переваги підприємств металургійної галузі України на міжнародному ринку порівняно із зарубіжними конкурентами;
- узагальнити заходи щодо підвищення конкурентоспроможності продукції металургійного комплексу України.

Промисловий та експортний потенціали підприємств гірничо-металургійного комплексу (ГМК) України сьогодні є базовим елементом економіки держави, яка залежить від стану ГМК, насамперед, тому, що металургія – основний донор бюджету, головний постачальник валюти в Україну.

Станом на 2013 р. металургійна галузь включає такі види виробництва, як виробництво чавуну, сталі та феросплавів, виробництво труб, інші види первинної обробки сталі, виробництво кольорових металів, виробництво готових металовиробів. Основна спеціалізація – виробництво чавуну, сталі та феросплавів (майже 75% галузевого випуску продукції), що зумовлює як економіку галузі, так і особливості її участі в міжнародному поділі праці і конкуренції. Другу і третю позиції займають відповідно виробництво труб (9,5%) і виробництво готових металовиробів (8,5%) [1, с. 30].

Сьогодні в гірничо-металургійному комплексі України «прописані» близько 800 підприємств. Чорні метали та вироби з них займають одне з найважливіших місць у структурі українського експорту, забезпечуючи переважну частину всіх валютних надходжень в Україну (до недавнього до кризового минулого – 30–40%). Основу металургійної галузі нашої країни складають 146 великих підприємств, пов'язаної галузевої приналежності: 12 – чорної металургії, 7 – трубних, 10 – метизних, 20 – кольорової металургії, 35 – вторинних металів, 26 – гірничорудних, 3 – феросплавних, 16 – коксохімічних, 17 – з виробництва вогнетривів [2, с. 55].

Найбільші металургійні підприємства України станом на 2013 рік є: «Азовсталь», «**АрселорМіттал Кривий Ріг**», Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча (ММК ім. Ілліча), «Снакіївський металургійний завод», ПАТ «Алчевський металургійний комбінат» (Алчевський меткомбінат), ПАТ «Євраз-Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського», ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат ім. Дзержинського» [3].

За підсумками 2013 р., географія експорту української металопродукції розподілилися за регіонами світу таким чином:

- країни Близького Сходу (35,3%, або 9,882 млн. т., зростання поставок на 12,8%);

- країни Європи (21,3%, або 5,951 млн. т., зниження поставок на 14,7%);

- країни СНД (14,9%, або 4,176 млн. т., зростання поставок на 22,1%);

- країни Азії (12,9%, або 3,612 млн. т., зростання поставок на 6,5%);

- країни Африки (9,7%, або 2,708 млн. т., зниження поставок на 2,0%);

- країни Америки (5,8%, або 1,609 млн. т., зниження поставок на 43,8%) [4].

Сьогодні металургійний комплекс України займає 6-е місце в світі за наявними виробничими потужностями, експортує більше 80% виготовленої продукції, щорічно обсяги експорту перевищують 5 млрд. дол. США.

Основними конкурентами металургійних підприємств України в Європі є металургійні комбінати Німеччини, Франції, Італії, Нідерландів, Словаччини, а на Сході – комбінати Японії, Китаю, Індії, Південної Кореї. Проте найголовнішими конкурентами для України залишаються – Росія, Китай та Туреччина.

Однак, необхідно відзначити, що великі металургійні підприємства України мають певні конкурентні переваги порівняно з розвиненими країнами по таким найважливішим позиціям:

а) низькі питомі інвестиційні витрати на підтримку і модернізацію комплексу;

б) низькі витрати на виробництво продукції за рахунок використання дешевої робочої сили і низькі екологічні витрати;

г) наявність висококваліфікованих кадрів;

д) наявність власної сировини (як в масштабах країни, так і всередині більшості холдингових структур);

е) наявність енергетичних ресурсів;

є) цінова політика, яка спрямована на забезпечення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках за рахунок гармонізації виробничих потужностей з потребами ринків збуту, кращого використання досягнень науково-технічного прогресу, технічного переозброєння підприємств та об'єктів гірничо-металургійного комплексу. Важливим напрямом цінової політики щодо продукції монопольних утворень є збереження державного регулювання цін шляхом доведення науково обґрунтованих питомих норм витрат сировини, енергоносіїв, матеріалів, основних фондів (як активної так і пасивної частини), трудових і накладних витрат, державний контроль за цінами природних монополістів.

Водночас підприємства металургії України мають і значні проблеми:

- відсутність інноваційних зрушень, занепад галузевої науки та недовіра механізмів залучення потенціалу академічних інститутів для виконання прикладних розробок, що призводить до поглиблення технічної і технологічної відсталості металургійної галузі (25% сталі все ще плавиться в мартенах, на машинах безперервного лиття заготовок розливається 53% сталі, за середніх показників у світі 1,1% і 93% відповідно);

- високий ступінь зношеності основних фондів (до 70–80%). Більшість вітчизняних підприємств чорної металургії оснащені старим обладнанням, експлуатуються понад нормативні терміни [5];

- скорочення іноземного інвестування галузі;

- неефективне використання виробничих потужностей;

- недостатній рівень бюджетного фінансування галузі;

- зростаючі екологічні проблеми, особливо в регіонах, де металургійна галузь є домінуючою. Найбільш забрудненими є м. Донецьк з розташованими поряд з ним Авдіївкою, Горлівкою, Єнакієвим, Макіївкою, а також Дніпродзержинськ, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Константиївка, Кривий Ріг, Маріуполь, в яких вміст у повітрі канцерогенних речовин у 12 раз вищий, ніж в інших містах або сільській місцевості [6].

З метою вдосконалення виробництва продукції металургійного комплексу, а відповідно збалансування категорій «ціна-якість», що сприятиме виходу на зовнішні ринки конкурентоспроможної продукції, необхідно вжити таких заходів:

1. Узгодити пріоритети державного інвестування з політикою структурної модернізації, зайнятості, стимулювання експорту, розширити організаційну інфраструктуру (правову, інформаційну та консалтингову) підтримки виробників в умовах членства України в СОТ.

2. Підвищити прозорість та ефективність системи митного обслуговування експортно-імпортних потоків, спрямованих, в першу чергу, на обмеження нелегального імпорту та експорту, вивезення капіталу та викривлення конкуренції на внутрішньому ринку;

3. Розробити програму поступового скасування обмежень у торгівлі з країнами ЄС в рамках підготовки до запровадження зони вільної торгівлі.

Цінова політика є одним із найважливіших елементів управління операційними доходами від реалізації металопродукції на експорт та на вітчизняному ринку, а також важелем економічного розвитку підприємства, у тому числі й інструментом його конкурентної боротьби на конкретних ринках металопродукції.

Підсумовуючи, можна стверджувати, великі металургійні підприємства України мають порівняно з основними зарубіжними конкурентами певні переваги, основними з яких є: низькі питомі інвестиційні витрати на підтримку і модернізацію підприємств; низькі витрати на виробництво продукції за рахунок використання дешевої робочої сили і низькі екологічні витрати; наявність висококваліфікованих кадрів; наявність власної сировини (як в масштабах країни, так і всередині більшості холдингових структур); наявність енергетичних ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Обзор черной металлургии Украины (1998–2012 гг. и прогноз до 2020 г.) [Электронный ресурс] / Исследовательская группа «ИнфоМайн». Объединение независимых экспертов в области минеральных ресурсов, металлургии и химической промышленности. – 2012. – Режим доступа к статье. – http://megaresearch.ru/files/demo_file/10143.pdf. – Загл. с экрана.*

2. Кавтиш О. П. Шляхи формування корпоративних утворень в економічних системах сучасності / О. П. Кавтиш // Актуальні проблеми економіки: Науковий журнал. – 2012. – № 1. – 98 с.

3. Інформаційне агентство УНІАН: Металургійні підприємства України станом на 2013 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/industry/737844-metpidpriemstva-oprilyudnili-zvitnist-za-2013-rik.html>.

4. Державна підтримка українського експорту. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrexport.gov.ua.

5. За даними “Металургпрому” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ugmk.info/art/balansovoe-sovewanie-v-gmk-pravitelstvo-pomozhet.html>.

6. Воробйов С. Л. Пріоритети та інструменти модернізації металургійної галузі України / Воробйов С. Л., Собкевич О. В. // Стратегічні пріоритети: науково-аналітичний щоквартальний збірник Національного інституту стратегічних досліджень. – К., 2012. – № 4 (25) С. 118–124.

ТЕТЯНА МАТВІЙЧУК

ПАРАДИГМА ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Інтеграційні процеси, які відбуваються на світовому та європейському ринках призвели до необхідності українським суб'єктам господарювання відповідати всім вимогам сучасного світового простору. Тобто, здійснювати підприємницьку діяльність потрібно на високому, конкурентоздатному рівні. Високу конкурентоздатність підприємству дає його потенціал. Формування потенціалу підприємства є одним із найважливіших процесів, проте в Україні цьому не виділяють достатньої уваги. У господарських суб'єктів, які працюють на українському ринку, виникає проблема побудови правильної парадигми формування потенціалу, який забезпечить процвітання та успіх в майбутньому.

Потенціал підприємства – це система інтегрованих можливостей підприємства для реалізації в майбутньому, яка складається із різноманітних факторів. Такими факторами є запаси ресурсів, виробничий потенціал, фінансові можливості, кадровий потенціал, можливості інноваційного забезпечення, науково-технічні, маркетингові, інвестиційні, інформаційні, управлінські та організаційні можливості. Всі вони рівнозначні та синтезують між собою.

Для формування потенціалу підприємства необхідно організувати ресурси та можливості так, щоб в результаті їхньої взаємодії відбувався успіх і в стратегічному, і в тактичному, і в оперативному напрямку. Для цього використовують наступні підходи: системний, нормативний, інноваційний, маркетинговий (орієнтація на споживача), інтеграційний, відтворювальний, функціональний, ситуаційний, структурний, динамічний, оптимізаційний, адміністративний, поведінковий та комплексний.